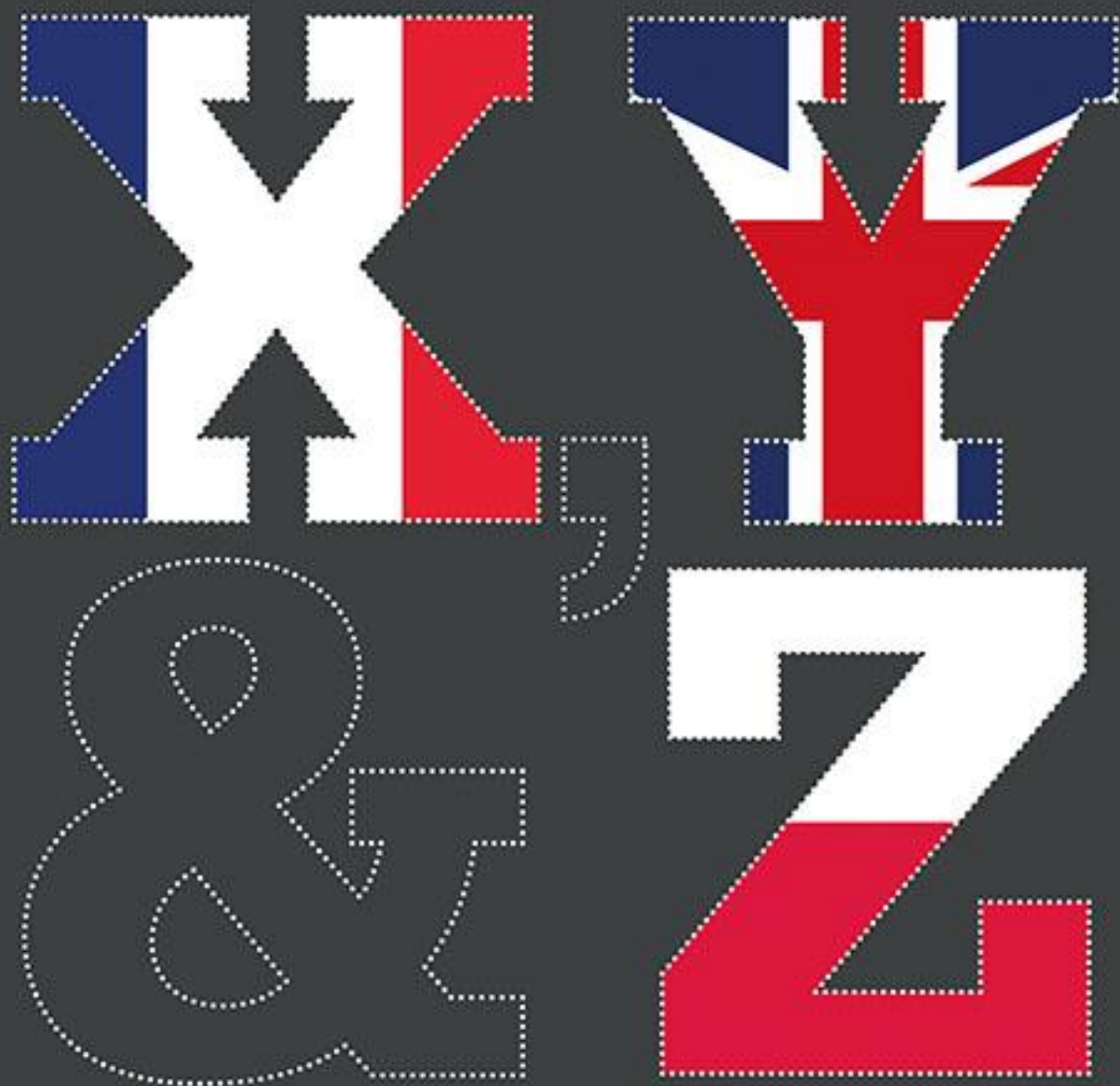

DERMOT TURING

ΠΩΣ ΕΣΠΑΣΕ Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΟΥ ΕΝΙΓΜΑ

Η ΑΛΗΘΙΝΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΑΠΟ ΤΟΝ ΑΝΙΨΙΟ ΤΟΥ ALAN TURING

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κατάλογος χαρτών	6
Πρόλογος	7
Πρόσωπα του Δράματος	11
Χρονολόγιο	15
Εισαγωγή	23
1 <i>Nulle Part</i>	31
2 Μπαίνει ο βασιλιάς	53
3 Δυνατές πένες	85
4 Οι Σκάρλετ Πίμπερνελ	115
5 Πώς έφεραν τα καλά νέα από τη Γάνδη στην Αιξ	155
6 Τερατώδης σωρός	185
7 Ράγισε ο καθρέφτης πέρα ως πέρα	209
8 Σε τρία μέρη	245
9 Ένα μυστήριο μέσα σε ένα αίνιγμα	285
10 Κρυφτό	335
11 Η τελευταία παράσταση	373
Επίλογος	413
Παράρτημα	433
Συντομογραφίες	445
Επιλεγμένη βιβλιογραφία	449
Ευρετήριο	453

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Διαίρεση της Πολωνίας πριν από τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο	32
Πολωνία 1922-39	116
Διαίρεση της Πολωνίας 1939-41	184
Οδός διαφυγής του Γκβίντο Λάνγκερ, 1939	197
Γαλλία 1940-42	244
Ανατολικά σύνορα της Γαλλίας με την Ισπανία	348
Πολωνία μετά το 1945	412

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Του δρα Αρκάντι Ρζεγκότσκι, Πρέσβη της Δημοκρατίας της Πολωνίας στο Ηνωμένο Βασίλειο

Στις 23 Μαρτίου του 2018 είχα τη χαρά να είμαι ο επίτιμος καλεσμένος στο Μπλέτσλεϊ Παρκ, όπου η Αυτού Υψηλότης ο Δούκας του Κεντ εγκαινίασε μια νέα μόνιμη έκθεση με τίτλο *The Bombe Breakthrough* [Η «επανάσταση» της Bombe], η οποία εξηγεί πώς αποκρυπτογραφήθηκαν μηνύματα κρυπτογραφημένα στη μηχανή Enigma με τη χρήση καινοτόμων μηχανικών τεχνικών. Η έκθεση δεν περιγράφει μόνο το έργο που έγινε στο Μπλέτσλεϊ Παρκ αλλά και τα θεμέλια που μπήκαν στην Πολωνία πριν από την αρχή του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου. Η Πολωνική Πρεσβεία πρόσφερε ένα αντίγραφο σε κανονικό μέγεθος της πολωνικής μηχανής *bomba*, δείχνοντας ότι η εξέλιξη των μηχανών αποκρυπτογράφησης ξεκίνησε στην Πολωνία.

Το γεγονός ότι ο κώδικας Enigma «έσπασε» είναι ευρέως γνωστό τώρα και στη Βρετανία και στην Πολωνία, αλλά αυτό που γνωρίζουν οι άνθρωποι στις δύο χώρες είναι αναπάντεχα διαφορετικό. Στη Βρετανία, η ιστορία αφορά τα επιτεύγματα του Μπλέτσλεϊ Παρκ, επικεντρωμένη στο έργο του Άλαν Τιούρινγκ και στο πώς η αποκρυπτογράφηση των

μηνυμάτων σε κώδικα Enigma βοήθησε τους Συμμάχους να νικήσουν και συντόμευσε τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο πιθανόν κατά δύο χρόνια. Στην Πολωνία ωστόσο, η ιστορία αφορά τον θρίαμβο των μαθηματικών, ιδίως των Μάριαν Ρεγιέβσκι, Γιέρζι Ρουζίτσκι και Χένρικ Ζιγκάλσκι, οι οποίοι κατάφεραν να σημειώσουν κρίσιμης σημασίας προόδους από το 1932 και ύστερα, νικώντας τους συμμάχους τους στον αγώνα για την επίλυση του Enigma και παραδίδοντας ανιδιοτελώς την απόρρητη γνώση τους στη Βρετανία και στη Γαλλία. Είναι η ιστορία μιας σκυταλοδρομίας, ενώ η σκυτάλη άλλαζε χέρια σε κρίσιμες στιγμές. Όταν μπήκε η Αμερική στον πόλεμο, τα μυστικά του Enigma μεταβιβάστηκαν γι' άλλη μια φορά.

Για όλες τις χώρες που συμμετείχαν είναι πολλά τα επιτεύγματα, και η ιστορία του Enigma αξίζει να ειπωθεί από όλες τις οπτικές γωνίες. Το παρόν βιβλίο θα βοηθήσει να διασφαλιστεί ότι τα επιτεύγματα των Πολωνών αποκρυπτογράφων θα γίνουν καλύτερα αντιληπτά στη Βρετανία. Όμως υπάρχει μια ευρύτερη σπουδαιότητα από τη «δικαίωση» όλων των εμπλεκόμενων. Ένα πολύ σημαντικό στοιχείο της επιτυχούς αποκωδικοποίησης του Enigma και της συμβολής της στην έκβαση του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου αποτέλεσε η διεθνής συνεργασία στο πεδίο των πληροφοριών. Η Πολωνία, η Γαλλία και η Βρετανία (και αργότερα οι Ηνωμένες Πολιτείες) ήταν συνεργάτιδες σε ένα δίκτυο μοιράσματος πληροφοριών, προσφέροντας γνώσεις από διάφορες πηγές προς έναν κοινό στόχο. Το πνεύμα πίσω από την όλη περιπέτεια του Enigma παραμένει σημαντικό, καθότι η συνεργασία στον τομέα των πληροφοριών εξακολουθεί να είναι ζήτημα ζωτικής σημασίας, μιας και στις μέρες μας εμφανίζονται νέες απειλές για την ασφάλεια. Κινούμενη σε αυτό το πνεύμα, η Πολωνική Πρεσβεία

στήριξε την έκθεση για το σπάσιμο του κώδικα Enigma στο Μπλέτσλεϊ Παρκ.

Στο ανά χείρας βιβλίο εξιστορείται η δραματική ιστορία των Πολωνών αποκρυπτογράφων και των συνεργατών τους, και το τι απέγιναν. Εύχομαι να απολαύσετε αυτό το συναρπαστικό βιβλίο, γραμμένο από τον σερ Ντέρμοτ Τιούριγκ, ανιψιό του Άλαν Τιούριγκ. Ο σερ Ντέρμοτ εδώ και κάποια χρόνια συνεργάζεται στενά με την Πολωνική Πρεσβεία, με ιστορικούς και ακαδημαϊκούς, για να αφηγηθεί τα αληθινά συμβάντα πίσω απ' αυτά τα κρίσιμα γεγονότα που διαμόρφωσαν τη σύγχρονη ιστορία μας. Είμαι βαθιά ευγνώμων που έχουμε την αφήγησή τους κι από τις δύο πλευρές. Είναι το κλειδί για να κατανοήσουμε καλύτερα την κοινή μας ιστορία.

Αρκάντι Ρζεγκότσκι
Πρεσβεία της Δημοκρατίας της Πολωνίας
Πόρτλαντ Πλέις 47
Λονδίνο W1B1JH

ΠΡΟΣΩΠΑ ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΤΟΣ

Οι Πολωνοί

Η προσπάθεια αποκρυπτογράφησης του Enigma

Άντονι Πάλουτ (Antoni Paluth), <i>ψευδ.</i> Αντουάν Μπαλάντ, Ζαν Λενουάρ, Τσάρνι	}	Οι πρώτοι αποκρυπτογράφοι
Βίκτορ Μιχαλόβσκι (Wiktor Michałowski), <i>ψευδ.</i> Βικτόρ Μισέλ		
Μαξιμίλιαν Τσιένσκι (Maksymilian Cieżki), <i>ψευδ.</i> Μάθιου, Μαξιμίλιεν Μίλερ, Ματσιέι	}	Οι αρχηγοί
Γκβίντο Λάγγκερ (Gwido Langer), <i>ψευδ.</i> Βίτσερ, Λικ, Λουί Λανζ		
Μάριαν Ρεγιέβσκι (Marian Rejewski), <i>ψευδ.</i> Πιερ Ρανό	}	Οι νικητές
Γιέρζι Ρουζίτσκι (Jerzy Różycki*), <i>ψευδ.</i> Ζιλιέν Ρουζέ		
Χένρικ Ζιγκάλσκι (Henryk Zygalski), <i>ψευδ.</i> Ανρί Σερζάν		

Οι άλλοι εξόριστοι

Καζίμιερζ Γκάτσα
(Kazimierz Gaca),
ψευδ. Ζαν Ζακέν	}	Ειδικοί στη Γερμανία
Σιλβέστερ Πάλουτ
(Sylwester Palluth),
ψευδ. Σιλβέστρο Καλί		
Χένρικ Πασκόβσκι
(Henryk Paszkowski),
ψευδ. Ανρί Ματερόν,
Καζανόβας	}	Ειδικός στην Πολωνία
και στη Γαλλία
Στάνισλαβ Σάτσνο
(Stanislaw Szachno),
ψευδ. Ογκίστ Σαρνό		
Ταντέους Σουστσέβσκι
(Tadeusz Suszczewski),
ψευδ. Ντιμπουά	}	Ειδικοί στη Ρωσία
Έντβαρντ Φοκτσίνσκι
(Edward Fokczyński),
ψευδ. Εντουάρ Φονκ		
Γιανίνα Πασκόβσκα
(Janina Paszkowska),
ψευδ. Κόμησσα Μακάρεβιτς	}	Υπάλληλοι κρυπτογραφίας
Πιοτρ Σμολένσκι
(Piot Smoleński*)
ψευδ. Πιερ Σμολνί		
Γιαν Γραλίνσκι
(Jan Graliński*),
ψευδ. Ζαν Ραλέβσκι	}	Με την ομάδα έως
τις αρχές του 1942
Ρίσαρντ Κραγιέβσκι
(Ryszard Krajewski),
ψευδ. Ορχάν		

*Χάθηκαν στο ναυάγιο του *Lamoricière*

Η ευρύτερη εικόνα

Γιαν Κοβαλέβσκι
(Jan Kowalewski)	}	Αποκρυπτογράφος του
Ρωσοπολωνικού Πολέμου
Γιαν Ζίχον
(Jan Żychoní),
ψευδ. Γιάνιο		Αρχηγός του Σταθμού
Μπίντγκοστς, κατόπιν
επικεφαλής της Πολωνικής
Υπηρεσίας Πληροφοριών
στο Λονδίνο
Τσέσλαβ Κούρας
(Czesław Kuras)	}	Ειδικός στη Ρωσία
στο Λονδίνο
Μιέτσισλαβ Σλοβικόβσκι
(Mieczysław Słowikowski),
ψευδ. Ρίγκορ, δρ Σκοβρόνσκι		Επικεφαλής του Ekspozytura
AFR

Οι Γάλλοι

Η Υπηρεσία Πληροφοριών (Service de Renseignements)

Ροντόλφ Λεμουάν
(Rodolphe Lemoine),
ψευδ. Ρούντολφ Στάλμαν,
Βαρόνος φον Κένιγκ, Ρεξ	}	Ο ενδιαμέσος
Γκιστάβ Μπερτράν
(Gustave Bertrand),
ψευδ. Μπόλεκ, Μπέρτι,
Μ. Μπαρσάκ, Ζορζ Μποντέν,
Μισέλ Γκοντφρουά		Ο μάγος
Λουί Ριβέτ (Louis Rivet)	}	Ο αρχηγός
Ανρί Μπρακενιέ
(Henri Braquenié),
ψευδ. Πόουτσερ
(Λαθροκυνηγός)		Ο αποκρυπτογράφος
Πολ Παγιόλ (Paul Paillole)	}	Συνεργάτης του Ριβέτ
Ονορέ Λουί (Honoré Louis)		Συνεργάτης του Μπερτράν

Οι Βρετανοί

GC&CS

Άλαστερ Ντένιστον
(Alastair Denniston) } Επικεφαλής της GC&CS έως
τον Φεβρουάριο του 1942

Ντίλι Νοξ
(Dilly Knox),
ψευδ. Ερμ } Αποκρυπτογράφοι του
Άλαν Τιούρινγκ
(Alan Turing) } Enigma

MI6

Στιούαρτ Μένζις
(Stuart Menzies),
ψευδ. C } Υπαρχηγός και κατόπιν
επικεφαλής της MI6

Γουίλφριντ Ντάντερντέιλ
(Wilfred Dunderdale),
ψευδ. Μπίφι, Ντολινόφ,
Γουίλσκι, Μπιλ } Σύνδεσμος της MI6 με τους
Λευκούς Ρώσους, τους
Γάλλους και τους Πολωνούς

Ο «Μεγαλύτερος κατάσκοπος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου»

Χανς-Τίλο Σμιντ
(Hans-Thilo Schmidt),
ψευδ. Άσε, Η.Ε. } Ο Γερμανός κατάσκοπος

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

	Γαλλία (X)	Βρετανία (Y)	Πολωνία (Z)	Γερμανία
1918				
23 Φεβρουαρίου				Κατοχύρωση πατέντας για τη μηχανή κρυπτογράφησης Enigma
11 Νοεμβρίου	Ημέρα Εκεχειρίας – παύση εχθροπραξιών στον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο			
			Ημέρα Ανεξαρτησίας	
1919				
28 Ιουνίου			Η Συνθήκη των Βερσαλλιών ορίζει τα δυτικά σύνορα	
1 Νοεμβρίου		Ίδρυση της Κρατικής Σχολής Κωδίκων & Κρυπτογραφίας (GC&CS)		

Χ, Υ & Ζ: ΠΩΣ ΕΣΠΑΣΕ Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΟΥ ΕΝΙΓΜΑ

	Γαλλία (Χ)	Βρετανία (Υ)	Πολωνία (Ζ)	Γερμανία
1920				
Απρίλιος			Έναρξη Ρωσοπολωνικού Πολέμου	
14-20 Αυγούστου			Μάχη της Βαρσοβίας	
1921				
21 Φεβρουαρίου	Γαλλοπολωνική αμυντική συνθήκη			
18 Μαρτίου			Η Συνθήκη της Ρίγας ορίζει τα ανατολικά σύνορα	
1926				
Μέσον έτους		Απόκτηση εμπορικού μοντέλου μηχανής Enigma για εξέταση	Απόκτηση εμπορικού μοντέλου μηχανής Enigma για εξέταση	Παρατήρηση πρώτων ναυτικών μηνυμάτων Enigma
1929				
15 Ιανουαρίου			Ο Λάνγκερ επικεφαλής της ραδιοκατασκοπείας έναρξη μαθημάτων κρυπτολογίας στο Πόζναν	
25 Απριλίου	Ο Μπερτράν μπαίνει στο Section du Chiffre			

ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΟ

	Γαλλία (X)	Βρετανία (Γ)	Πολωνία (Ζ)	Γερμανία
1930				
31 Μαΐου				Μοντέλο Enigma της Βέρμαχτ σε χρήση με πίνακα ηλεκτρικών υποδοχών
1 Νοεμβρίου	Δημιουργία του Section D της Service de Renseignements (ραδιοκατα- σκοπεία)			
1931				
1 Νοεμβρίου	Ο Ρεξ συναντά τον Άσε			
7-11 Νοεμβρίου	Ο Μπερτράν μεταφέρει την πρώτη «μπάζα» εγγράφων στον Λάνγκερ			
1932				
Δεκέμβριος			Ευκαιρία του Ρεγιέβσκι	
1933				
30 Ιανουαρίου				Ο Χίτλερ γίνεται Καγκελάριος
1934				
26 Ιανουαρίου			Γερμανοπο- λωνικό σύμφωνο μη επίθεσης	

X, Y & Z: ΠΩΣ ΕΣΠΑΣΕ Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΟΥ ENIGMA

	Γαλλία (X)	Βρετανία (Y)	Πολωνία (Z)	Γερμανία
1936				
1 Φεβρουαρίου				Μηνιαία αλλαγή της σειράς των ρότορων Enigma
7 Μαρτίου				Ανακατάληψη της Ρηνανίας
1 Οκτωβρίου				Καθημερινή αλλαγή της σειράς των ρότορων Enigma, μεταβολή των χιαστί βυσματώσεων
1937				
24 Απριλίου		Ο Νοξ σπάει τον ισπανικό Enigma		
22 Οκτωβρίου	Ο Μένζις συναντά τον Ριβέτ			
1 Νοεμβρίου				Νέος ανακλαστήρας Enigma σε χρήση
1938				
Σεπτέμβριος	Αρχίζουν οι Σκάρλετ Πίμπερνελ			
15 Σεπτεμβρίου				Ο «δείκτης» Enigma γίνεται συγκεκριμένος για κάθε μήνυμα
25-30 Σεπτεμβρίου	Συμφωνία του Μονάχου για την Τσεχοσλοβακία			

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Το πιο σοβαρό πρόβλημα για τη βρετανική στρατιωτική και ναυτική κατασκοπεία στις αρχές του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου ήταν πώς να κατανοεί τα γερμανικά σήματα που ήταν κωδικοποιημένα στην κρυπτογραφική μηχανή Enigma. Στην πορεία του Μεγάλου Πολέμου (του Πρώτου), η αποκρυπτογράφηση κώδικα πρόσφερε στους Βρετανούς ένα πλεονέκτημα, ιδιαίτερα στον πόλεμο στη θάλασσα, αλλά επίσης στο διπλωματικό μέτωπο, επιταχύνοντας τη στιγμή της εμπλοκής των Ηνωμένων Πολιτειών σε αυτόν. Έπειτα από είκοσι χρόνια η χρήση μηχανών για την απόκρυψη των μυστικών σημάτων απειλούσε να στερήσει από τους Συμμάχους τούτη την τόσο πολύτιμη πηγή πληροφοριών για τα σχέδια των Ναζί.

Σήμερα γνωρίζουμε ότι οι Βρετανοί δεν πτοήθηκαν από αυτό το πρόβλημα. Είχαν ιδρύσει μια μυστική υπηρεσία, κάπου ανάμεσα στο Λονδίνο και το Μπέρμιγχαμ, με αποκλειστικό στόχο την ανακάλυψη των σύγχρονων τεχνικών κρυπτογράφησης που χρησιμοποιούσαν οι Γερμανοί (και άλλοι). Λίγο μετά την αρχή του πολέμου βρέθηκε μια λύση για τη μηχανή Enigma. Τα σήματα της Γερμανικής Αεροπορίας διαβάζονταν μεσουάντος του 1940, και τα σήματα του ναυτικού τους από το 1941. Κατόπιν, με κάποια σκαμπανεβάσματα, ένα σταθερό «ρεύμα» αποκωδικοποιημένων σημάτων έρρεε

προς τις βρετανικές αρχές. Με τον καιρό, το ρεύμα έγινε χείμαρρος, επιτρέποντας στους Συμμάχους να έχουν πλήρη εκτίμηση των γερμανικών στρατιωτικών και ναυτικών σχεδίων σε πολλά θέατρα επιχειρήσεων και να αυξήσουν έτσι την ικανότητα των διοικητών τους να λαμβάνουν σωστές αποφάσεις στα πεδία των μαχών, βασισμένες στην καλή πληροφόρηση. Η επιτυχία του Μπλέτσλεϊ Παρκ είναι ριζωμένη τώρα στη φαντασία του κοινού ως παράδειγμα θριάμβου κάτω από αντίξοες συνθήκες και υπεροχής του μυαλού έναντι της δύναμης, και ως γένεση μιας τεχνολογίας που θα άλλαζε τον κόσμο. Το Μπλέτσλεϊ Παρκ μπορεί να περηφανεύεται για πολλά πράγματα.

Ωστόσο, κάπου σε τούτη την ιστορία, κάτι χάθηκε. Στην πραγματικότητα, οι αποκρυπτογράφοι της Βρετανίας δεν είχαν σημειώσει καμία πρόοδο ενάντια στη στρατιωτική εκδοχή της μηχανής Enigma πριν από το 1940. Πώς μπόρεσαν να το αλλάξουν αυτό τόσο γρήγορα και αποτελεσματικά;

Το κομμάτι που λείπει είναι η συμβολή των Πολωνών αποκρυπτογράφων, οι οποίοι εργάζονταν πάνω σε αυτό το πρόβλημα για παραπάνω από δέκα χρόνια πριν από τον πόλεμο και εξέθεσαν τις γνώσεις τους σε μια συνάντηση ζωτικής σημασίας κοντά στη Βαρσοβία μόλις έξι εβδομάδες προτού αρχίσουν οι εχθροπραξίες. Κατά την εκτίμηση εκείνων που βρίσκονταν τότε εκεί, ό,τι έμαθαν οι Βρετανοί στη συνάντηση προχώρησε κατά έναν χρόνο το ερευνητικό τους πρόγραμμα. Και τι χρόνο! Φανταστείτε μια εναλλακτική Ιστορία όπου οι Βρετανοί δεν θα μπορούσαν να αποκωδικοποιούν τα σήματα του Enigma στη διάρκεια της Μάχης της Αγγλίας, στον ναυτικό πόλεμο στη Μεσόγειο, στα πρώτα χρόνια της Μάχης του Ατλαντικού, ή κατά την εκστρατεία στη Δυτική Έρημο. Ένα τέτοιο σενάριο είναι τρομακτικό, γιατί θα επρόκειτο όχι απλώς για έναν μακρύτερο, παρατε-

ταμένο πόλεμο, αλλά πιθανώς για έναν με διαφορετική έκβαση. Υπό αυτό το πρίσμα, η συμβολή των Πολωνών στην ανάγνωση των σημάτων με κώδικα Enigma αξίζει να γίνει καλύτερα κατανοητή.

Η συνάντηση τον Ιούλιο του 1939 κοντά στη Βαρσοβία είναι αυτή καθαυτή ένα μείζον μυστήριο: γιατί αποκαλύφθηκαν ξαφνικά οι Πολωνοί όλα τα ανεκτίμητα μυστικά τους; Ωστόσο και πάλι ένα κομμάτι λείπει. Εκείνη η συνάντηση ήταν η ευόδωση μιας σχέσης που δομούνταν αργά στη διάρκεια πολλών χρόνων, όχι από τους Βρετανούς αλλά από τους Γάλλους. Δίχως αυτούς, οι Πολωνοί αποκρυπτογράφοι δεν θα είχαν σημειώσει πρόοδο σε τόσο σύντομο διάστημα και οι προσπάθειές τους ίσως είχαν ματαιωθεί. Χωρίς τους Γάλλους, η βρετανική «επίθεση» στον Enigma στο Μπλέτσλεϊ Παρκ θα μπορούσε να είναι θνησιγενής ή να καθυστερήσει πολύ. Η συμβολή των Γάλλων, όπως αυτή των Πολωνών, θα έπρεπε να γίνει περισσότερο γνωστή. Το εγχείρημα του Enigma ήταν, συνεπώς, μια διεθνής συνεργασία μεταξύ των τριών χωρών. Για τη μεγαλύτερη ασφάλεια της κοινής επιχείρησης, οι αποκρυπτογράφοι πήραν τις ονομασίες X, Y και Z, για το γαλλικό, το αγγλικό και το πολωνικό κέντρο αντίστοιχα.

Το να αφηγηθεί την ιστορία των X, Y και Z ήταν η αρχική επιδίωξη αυτού του βιβλίου. Όμως δεν είναι ένα βιβλίο με βασικό θέμα τις τεχνικές αποκωδικοποίησης ή τη διεθνή πολιτική. Καθώς ανακάλυπτα όλο και περισσότερα στοιχεία από την ιστορία, οι ίδιοι οι Πολωνοί αποκρυπτογράφοι, μα και οι Γάλλοι συνάδελφοί τους, άρχισαν να παίρνουν τα ηνία της αφήγησης. Επομένως αυτό το βιβλίο αφορά εκείνους τους ανθρώπους και ο σκοπός του είναι να τους αποκαταστήσει στη θέση που δικαιωματικά τους ανήκει.

Η αναγέννηση της ιστορίας των X-Y-Z είχε τις δικές της υποϊστορίες. Μία από αυτές, για την οποία θα άξιζε να γρα-

φεί ένα ολόκληρο βιβλίο, είναι αυτή των πηγών. Ο Δεύτερος Παγκόσμιος Πόλεμος παρουσίασε μερικά αναπάντεχα αποτελέσματα: γαλλικά αρχεία έπεσαν στα χέρια των Γερμανών και, μετά την κατάληψη του Βερολίνου από την ΕΣΣΔ, κατέληξαν στη Μόσχα. Μεγάλο μέρος αυτού του υλικού επιστράφηκε στη Γαλλία (με σχόλια των Σοβιετικών επάνω) το 1944 και το 2000. Πολλά πολωνικά αρχεία διασκορπίστηκαν μεταφερόμενα από εξόριστους πολίτες και κατέληξαν σε διάφορες συλλογές στο Λονδίνο. Κάποια παραμένουν στη Μόσχα και κάποια είναι εκεί που θα περίμενε κανείς να τα βρει, στη Βαρσοβία. Γερμανικά αρχεία κατασχέθηκαν από Αμερικανούς και Βρετανούς και κατέληξαν στα αμερικανικά και στα βρετανικά εθνικά αρχεία. Κάποια πρωτότυπα αρχεία έχουν εξαφανιστεί, αφήνοντας τον ερευνητή να βασιίζεται σε «φαντάσματα» των αρχικών τηλεγραφημάτων, με τη μορφή υποκλαπέντων, αποκωδικοποιημένων και μεταφρασμένων αντιγράφων, που εμφανίζονται σε αναπάντεχα σημεία. Ένα αλλόκοτο παράδειγμα είναι η μεγάλη συλλογή από πολωνικά τηλεγραφήματα, στα γερμανικά, στο αρχείο TICOM του Foreign Office στο Βερολίνο, το οποίο αποτελείται από έγγραφα κατασχεμένα από τη Βρετανική «Target Intelligence Committee»¹ στο τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου: αυτά, ως καρπός της επιτυχίας της γερμανικής υπηρεσίας υποκλοπής σημάτων, η οποία παρακολουθούσε και αποκωδικοποιούσε τις πολωνικές ραδιοεπικοινωνίες, ρίχτηκαν σε μια λίμνη το 1945, ανασύρθηκαν από τους Βρετανούς, φυλάχθηκαν για δεκαετίες στο Ηνωμένο Βασίλειο και επιστράφηκαν

¹ Σ.τ.Μ.: Μυστικό συμμαχικό πρόγραμμα με στόχο την ανεύρεση και κατάσχεση γερμανικών στοιχείων σχετικών με τις πληροφορίες ασφαλείας.

NULLE PART

Quant à l'action, qui va commencer, elle se passe en Pologne, c'est-à-dire Nulle Part.

[Όσο για τη δράση που πρόκειται να εκτυλιχθεί, λαμβάνει χώρα στην Πολωνία, ήτοι στο Πουθενά].

Αλφρέντ Ζαρού, *Ο Υμπύ Βασιλιάς* (1896)

Ο Νοέμβριος του 1918 ήταν ένας καλός μήνας για τον Μαξιμίλιαν Τσιένσκι. Επανάσταση και αταξία είχαν ξεσπάσει παντού στη Γερμανική Αυτοκρατορία. Ο αλαζόνας Κάιζερ είχε παραιτηθεί και καταφύγει κρυφά στην Ολλανδία. Και οι ηγέτες του Αυτοκρατορικού Στρατού είχαν αναγκαστεί να υπογράψουν μια εκεχειρία σε ένα βαγόνι τρένου κάπου στη Γαλλία. Ένας στρατιώτης του Αυτοκρατορικού Στρατού δεν θα έπρεπε ίσως να χαίρεται με τούτες τις εξελίξεις, όμως ο Μαξιμίλιαν Τσιένσκι δεν ήταν ένας κοινός Γερμανός στρατιώτης.

Στις ανατολικές επαρχίες της αυτοκρατορίας, στην πλειονότητά του ο πληθυσμός δεν ήταν Γερμανοί, δεν ήθελαν να μιλούν γερμανικά και σίγουρα δεν ήθελαν να τους διαφεντεύουν οι Γερμανοί. Από την προηγούμενη χρονιά, κάποιои έκαναν σχέδια κι ο Τσιένσκι ήταν ένας από αυτούς. Ο Μαξιμίλιαν Τσιένσκι ανήκε στους Προσκόπους προτού κληθεί να

Χ, Υ & Ζ: ΠΩΣ ΕΣΠΑΣΕ Ο ΚΩΔΙΚΑΣ ΤΟΥ ΕΝΙΓΜΑ

υπηρετήσει στο Δυτικό Μέτωπο, αλλά το να είσαι Πρόσκοπος στο αποκαλούμενο Μεγάλο Δουκάτο του Πόζεν (Πόζναν) δεν σήμαινε ότι έδενες κόμπους, άναβες φωτιές στην ύπαιθρο και βοηθούσες ηλικιωμένες κυρίες να περάσουν τον δρόμο. Οι «Πρόσκοποι» ήταν ένα μέτωπο της παραστρατιωτικής πτέρυγας του πολωνικού κινήματος ανεξαρτησίας –του POWZP ή Πολωνικής Στρατιωτικής Οργάνωσης της Πρωσικής Διαίρεσης¹. Η «Διαίρεση» –η ιδέα ότι η Πολωνία ήταν μοιρασμένη στους αυτοκρατορικούς γείτονές της– ήταν προσβλητική για κάθε Πολωνό.

Για τον Τσιένσκι, ίσως ήταν καλό το γεγονός ότι γύρισε στην πατρίδα ως ανάπηρος τον Φεβρουάριο του 1918. Είτε στη Ρενς είτε στο Σουασόν μια νάρκη ανατινάχτηκε και σχεδόν τον έθαψε. Κάτι ρυπαρό που υπήρχε στον αέρα μπήκε στους πνεύμονές του και του προκάλεσε λοίμωξη. Όπως κι αν έχει το πράγμα, αυτό σήμαινε ότι μπορούσε να περάσει ακόμα ένα διάστημα με τους «Προσκόπους»: οργανώνοντας, στρατολογώντας και συγκεντρώνοντας όπλα και, με το που ανάρρωσε, γλίτωσε από το μέτωπο και αντ' αυτού στάλθηκε για εκπαίδευση στις ασύρματες επικοινωνίες. Έκτοτε τα μυστήρια του ασυρμάτου τού πρόσφεραν πνευματική τροφή, όμως μια επικίνδυνη κρυφή φιλοδοξία –ούτε λίγο ούτε πολύ, η ανεξαρτησία της Πολωνίας– είχε κυριεύσει την ψυχή του. Τώρα, με την αναταραχή και το χάος να ξεσπούν σε όλη τη Γερμανία, είχε έρθει ο καιρός της δράσης. Πολωνοί ηγέτες είχαν αναλάβει τον έλεγχο της Βαρσοβίας· η πολιτική κυβέρνηση στην «Πρωσική Διαίρεση» δεν μπορούσε να συνεχίσει δίχως την υποστήριξη του πολωνικού λαού. Η Πολωνική Εθνο-

¹ Σ.τ.Μ.: Στην περίπτωση της Πολωνίας, η αγγλική λέξη «partition» δηλώνει ταυτόχρονα και τη διαίρεση και τα τμήματα στα οποία διαιρέθηκε η χώρα (Prussian Partition, Austrian Partition, Russian Partition).

φυλακή χρειαζόταν για να διατηρηθεί η τάξη στο Πόζεν ή, για να το πούμε με τη μη γερμανική του ονομασία, στο Πόζναν, και ο Μαξιμίλιαν Τσιένσκι βρέθηκε εκλεγμένος στο τοπικό Συμβούλιο Στρατιωτών. Ίσως ήταν η αρχή του τέλους για τη γερμανική εξουσία στην Πρωσική Διαίρεση.

Η Πρωσική Διαίρεση ήταν ένα σκοτεινό φάντασμα από το ιστορικό παρελθόν· και η Ιστορία, στην Πολωνία, έχει την ολέθρια τάση να επαναλαμβάνεται. Στον ορίζοντα το 1918 υπήρχε μια μεταπολεμική συνδιάσκεψη ειρήνης, και η τελευταία τέτοια συνδιάσκεψη δεν είχε καλό αποτέλεσμα για την Πολωνία. Μετά την ήττα του Ναπολέοντα Βοναπάρτη το Συνέδριο της Βιέννης συγκλήθηκε τον Νοέμβριο του 1814. Ο τότε Βρετανός υπουργός Εξωτερικών, λόρδος Κάσλρη, πίστευε πως είχε μια λύση για το «Πολωνικό Ζήτημα»: την επανεγκαθίδρυση του Βασιλείου της Πολωνίας. Από την άλλη μεριά του τραπέζιού, η Ρωσία ενδιαφερόταν για τις ελκυστικές πόλεις της Κρακοβίας και του Τορν (Τόρου), παρόλο που βρίσκονταν βαθιά στις αυστριακές και στις πρωσικές ζώνες επιρροής (και δεν είχαν καμία σχέση με τους ηττημένους Γάλλους). Ο τσάρος Αλέξανδρος Α΄ ωστόσο ήταν λογικός άνθρωπος. Αντί να επιμείνει για την Κρακοβία και το Τορν, συμβιβάζοταν με το να γίνει βασιλιάς της Πολωνίας. Ο Κάσλρη θα έπρεπε να είναι ευχαριστημένος με αυτό. Ο Βρετανός υπουργός έλεγε ότι ήθελε να ανασυστήσει την Πολωνία. Όλα καλά λοιπόν.

Όπως αποδείχτηκε τελικά, το Βασίλειο της Πολωνίας δεν κάλυπτε πολύ «πολωνικό» έδαφος, μιας και τμήματα από τις παλιές πολωνικές γαίες παρέμειναν στις περιοχές υπό την εξουσία της Αυστρίας και της Πρωσίας ή μέσα στη Ρωσική Αυτοκρατορία πέρα από το σύνορο του βασιλείου. Ούτε και το βασίλειο διέθετε πολλή αυτονομία. Το 1830 αλλά και πάλι το 1863 έγιναν εξεγέρσεις ενάντια στη ρωσόφερτη κυβέρνηση

και, μετά τη δεύτερη, ο νέος τσάρος, Αλέξανδρος Β', απηύδησε με την εθνικιστική δυσαρέσκεια. Τα πολωνικά ιδρύματα στο βασιλείο έκλεισαν και όποια κυβερνητική δραστηριότητα γινόταν στην πολωνική γλώσσα σταδιακά καταργήθηκε. Ο τσάρος «παραιτήθηκε από τα καθήκοντά του» ως βασιλιάς της Πολωνίας, το οποίο σήμαινε ότι το βασιλείο προσαρτήθηκε στη Ρωσία και, το 1874 πλέον, η Πολωνία είχε πάψει να υφίσταται. Η Πολωνία, σύμφωνα με έναν σατιρικό Γάλλο θεατρικό συγγραφέα της εποχής, ήταν το «Πουθενά».

Η Πολωνία μπορεί να παρέμενε μη αναγνωρισμένη αν δεν υπήρχε ο άνθρωπος με το μουστάκι. Σίγουρα το 1918 τα μουστάκια ήταν της μόδας, όμως το συγκεκριμένο μουστάκι ήταν παγκοσμίως διάσημο. Κρεμόταν σαν γιορτινή γιρλάντα, θεατρικά ζωηρό και προκλητικά πλούσιο. Ήταν σύμβολο, όριζε το κίνημα για απελευθέρωση και προσδιόριζε αυτόν που το είχε στα μάτια όσων τον είχαν ακούσει μονάχα από το ραδιόφωνο και δεν τον είχαν δει ποτέ με σάρκα και οστά· κι εξυπηρετούσε επίσης έναν πρακτικό σκοπό –να κρύβει το κενό που υπήρχε, μιας και τα δόντια πίσω από το μουστάκι είχαν σπάσει από το κοντάκι ενός τουφεκιού σε μια τσαρική φυλακή στη Σιβηρία το 1887.

Σε μια χώρα διαιρεμένη και κυβερνημένη από τρεις αυτοκρατορίες, υπήρχαν λιγιστές ευκαιρίες να γαλουχηθούν ηγέτες μιας νέας δημοκρατίας. Ωστόσο ένας ξεχώριζε: αδιάλλακτα εχθρικός προς τη Ρωσία, αριστερός ακτιβιστής και φανατικός υπέρμαχος της ανάκτησης της ανεξαρτησίας της Πολωνίας, διά της βίας, αν ήταν αναγκαίο. Το μουστάκι ανήκε σε αυτόν τον άντρα. Ήταν ο Γιόζεφ Πιλσούντσκι και το 1918 βρισκόταν σε μια γερμανική φυλακή στο Μαγδεμβούργο. Όμως οι φύλακές του ήξεραν ότι είχαν έναν εν αναμονή αρχηγό κράτους και δεν έτρεφαν καμία βλέψη να κυβερνήσουν στη Βαρσοβία, όπου οι Ρώσοι είχαν τον έλεγχο για παραπά-

Βασισμένο σε πρωτότυπη έρευνα και σε έγγραφα που βγήκαν πρόσφατα στο φως της δημοσιότητας, το *X, Y & Z: Πώς έσπασε ο κώδικας του Enigma* είναι η συναρπαστική ιστορία των ανθρώπων που διακινδύνευσαν τη ζωή τους για να προφυλάξουν το μεγαλύτερο μυστικό του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου.

Στο μπάνιο ενός βελγικού ξενοδοχείου, ένας Γάλλος αρχικατάσκοπος φωτογραφίζει άκρως απόρρητα έγγραφα – τις οδηγίες λειτουργίας της μηχανής κρυπτογράφησης Enigma. Λίγες εβδομάδες αργότερα, ένας μαθηματικός στη Βαρσοβία αρχίζει να αποκρυπτογραφεί τις κωδικοποιημένες διαβιβάσεις του Τρίτου Ράικ και βάζει τα θεμέλια για την επιχείρηση αποκρυπτογράφησης στο Μπλέτσεϊ Παρκ. Η συνεργασία ανάμεσα στη Γαλλία, τη Βρετανία και την Πολωνία παίρνει την κωδική ονομασία «X, Y & Z».